

Waarom wil niemand
mijn boek uitgeven?

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Fay Weldon

Waarom wil niemand mijn boek uitgeven?

Handboek voor de afgewezen schrijver

Vertaald door Ine Willems

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4793 1

© 2018 Fay Weldon

© 2019 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,
Amsterdam en Ine Willems

Oorspronkelijke titel *Why Will No-One Publish My Novel?*
A Handbook for the Rejected Writer

Oorspronkelijke uitgever Head of Zeus

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam

Omslagillustratie © David Wardle

Foto auteur © Alex Baker

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

Deel 1

Arme jij... 9

Waarom ze nee zeiden 11

Deel 2

Niemand weet het echt, maar vertrouwen is alles 45

Zes afwijzingen? Het is werkelijk te bar! 48

Ten eerste: Ken Uw Vijand 52

De basis: wat is een literair agentschap eigenlijk? 53

En als je nou een man bent in deze gefeminiseerde
wereld? 61

Deel 3

Hoe houd je de lezer gelukkig? 65

De regels en onregels van het schrijven 67

Deel 4

Frequently Asked Questions – een leidraad voor
revisie 103

Deel 5

Een leven in de letteren 147

Tot besluit 161

Literatuur 163

Deel 1

Arme jij...

Eerst de *arme jij*'s, dan hebben we die maar gehad. Zelfmedelijden staat niemand goed. Je krijgt er rimpels van in je voorhoofd en je mondhoeken gaan ervan hangen.

Maar het is inderdaad een klap, zoals Mr. Rochester (al wankelend) tegen Jane Eyre zei toen Mr. Mason onverwacht uit West-Indië opdook. 'Jane, ik heb een klap gehad; ik heb een klap gehad, Jane!'

'Sorry, past niet in ons fonds' – *past niet in ons fonds, past niet in ons fonds, past niet in ons fonds, past niet in ons fonds, past niet in ons fonds* – zes afwijzingen... Auw.

Al die tijd, al die moeite, al dat geworstel met taal, tijden, structuur, al die tijd die je niet in je familie, in je vrienden hebt gestoken, en waarvoor? Allemaal voor niets.

Pijnlijk. Een afgang. Een klap. Een publiekelijk falen.

Zo. Dat is eruit. Maar wat nu? Met zes afwijzingen is het tijd om na te denken.

Niet panieken. Ga gewoon na waarom. Bedenk wat er is misgegaan. Waarom niemand dat boek wil waaraan jij zo hard hebt gewerkt. Volgens de cijfers wordt tachtig procent van alle ingediende manuscripten afgewezen, en ik heb geen reden om de cijfers in twijfel te trekken. Maar ga bij jezelf na in welke categorie (of categorieën) jouw afwijzingen kunnen vallen, in welk(e) hokje(s).

Ga ervoor zitten. Wees dapper. Overweeg de mogelijkheden die hierna worden genoemd. En dóé er dan iets aan. Kijk, leer, herschrijf. Reviseer. Reviseer nog een keer. Verstuur niks waarvan je niet zeker bent, niks waarvan je niet elk woord kunt verantwoorden. Of nou ja, binnen bepaalde grenzen. En ken die grenzen. Lees verder.

Waarom ze nee zeiden

In welk hokje kwam jij terecht?

- a) Misschien was je boek gewoon saai?
- b) Misschien had je niets te zeggen.
- c) Misschien ontbrak er structuur in je verhaal, kwam het niet tot een besluit, ging het alle kanten op.
- d) Misschien was het te ouderwets, had je geen voeling met de nieuwe tijd.
- e) Misschien ontbrak er een USP – een unique selling-point ofwel ‘een haakje’ – en vond de redactie het geweldig maar zag Marketing er geen brood in. (En Marketing heeft het tegenwoordig voor het zeggen.)
- f) Misschien zou het te veel mensen tegen de haren in strijken of kwetsen. Te controversieel.
- g) Misschien gaf je synopsis je boek niet goed genoeg weer.

- h) Misschien is het te veel van het goede: te veel mooischrijverij, te weinig plot.
- i) Misschien hebben ze je al na één pagina afgedaan als ongeletterd, onvoldoende geschoold.

Punt is: je boek is zes keer afgewezen en niemand heeft gezegd waarom. Laten we de mogelijkheden een voor een bekijken. Moed houden. Laat je niet uit het veld slaan. Leer ervan. Meer dan één hokje kan van toepassing zijn – en is dat over het algemeen ook.

a) Te saai

Dit moet je niet persoonlijk opvatten. Het wil niet zeggen dat jij saai bent – geen mens die de volharding en wilskracht kan opbrengen om een volledig boek te schrijven, is saai, geloof me – het wil alleen maar zeggen dat je misschien niet die vonk in je boek hebt gelegd die jou jónú maakt en die je er in de eerste plaats toe heeft gebracht het te schrijven.

En dat is te merken. Je boek leeft niet. Je hebt het met veel zorg geschreven maar misschien wel met de linkerkant van je brein, de rationele, verstandige, kritische ‘rode pen’-kant; de bruisende, malle, dromerige en inventieve rechterkant heb je helemaal buiten beschouwing gelaten.

Misschien heb je wel zo'n Hoe-schrijf-ik-een-boek-handboek gelezen en tot op de letter nagevolgd, maar is het resultaat houderig en statisch, en mist het de urgentie van een verhaal dat eruit móést en nu gelezen móét. Het genre – komedie of tragedie, romantisch of dystopisch, luchthartig of somber – maakt niet uit: jij wilde anoniem blijven, je verstoppert achter de mechanica van je plot, jezelf afscheiden van je personages... waarmee je er helemaal aan voorbij bent gegaan dat ze een facet van jou vertegenwoordigen want hoe had je ze anders überhaupt kunnen – of willen – verzinnen?

Je wilde jezelf aardig blijven vinden. Je hoofdpersonage liegt, bedriegt, steelt en neukt erop los... en jij zegt 'Nee joh, heeft niks met mij te maken' tegen de wereld. Stom, stom, stom. Je verstoppert was een vergissing. Eentje die niet gemakkelijk recht te zetten is, maar het kan wel. Het vergt alleen lef.

Een schrijver heeft nogal wat zelfinzicht nodig wil hij of zij slagen. Ik had vijf jaar psychotherapie achter de rug voordat ik mentaal gezond genoeg was om iets meer en iets beters te produceren dan reclame – armzalige copywriter die ik was, zij het in elk geval eentje met een scherpe pen. Producten kon ik aardig verkopen, ideeën niet: na een paar alinea's had ik het gehad, ik wilde snelle resultaten. In de reclamewereld is het:

vandaag schrijven, morgen de wereld in. Alles is voor de korte termijn. Voor boeken heb je een lange adem nodig. Neem jezelf dus serieus. Weet wie je bent, wat je bent en waarom je nu schrijft. Iemand die zich verstoppt voor zichzelf maakt een saai verhaal. Dus vergeet dat waanbeeld dat je een aardig iemand bent; je bent even horribel en gruwelijk als de verschrikkelijkste mens die je je kunt voorstellen. Het moet érgens vandaan komen. Reken af met dat waanbeeld voordat je met herschrijven begint.

Veel fictieschrijvers, lijkt het, verwerken de pijnlijke (familie)problemen uit hun jeugd in hun schrijven, al is het nog zo verbloemd voor henzelf en anderen. Sommigen hebben hun systeem er met hun eerste boek al van bevrijd en verliezen daarna de lust om te schrijven: die hebben geluk. Anderen blijven hun leven lang piekeren en wroeten en lijden, net als ik. (Hoewel, 'lijden'... dat waren de boze, grappige, feministische romans uit mijn jonge jaren, waarin woede hand in hand met humor op de barricaden krom voor onze verontwaardigde generatie.) Maar ik ben er nog steeds niet uit waarom mijn puriteinse moeder was zoals zij was en waarom mijn lieve, afwezige vader was zoals hij was en nooit alimentatie heeft betaald. De strijd tussen de seksen. Ik ben er nooit van gekomen.

Dit geldt trouwens niet alleen voor fictieschrijvers. Je ziet het ook bij geschiedschrijvers. Neem nu Edward Gibbon, befaamd achttiende-eeuws geschiedkundige en bellettrist, die een groot deel van zijn leven bezig is geweest met het schrijven van de grandioze en (voor die tijd) vermakelijke zesdelige *History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, waarin hij betoogt dat Rome ten onder is gegaan door de opkomst van het christendom. Hij beschreef zichzelf als ‘een scharminkel van een kind, verwaarloosd door mijn moeder en uitgehongerd door mijn kindermid’. Hij had vijf broers en zussen, die allemaal in de wieg gestorven zijn, ‘maar toch’, klaagde hij, ‘behandelde mijn uiterst christelijke moeder mij met verachting’. Zoals de hertog van Gloucester in 1781 tegen hem zei: ‘Nog zo’n vervloekt dik boekdeel! En maar krabbelen en krabbelen! Hè, meneer Gibbon?’

Ja, allicht. Hij is er ook nooit van gekomen. Die bleef piekeren en wroeten in het verleden, dat van hemzelf, dat van de wereld – wat maakt het ook uit: voor een kind is zijn thuis de wereld.

Natuurlijk moet een verhaal niet te autobiografisch zijn. Maar het moet wel geschreven zijn door een mens, niet een rapporterende robot met een regeltjesfetisj. Een boek is een vorm van communicatie tussen schrijver en lezer. Als je jezelf te veel verstoppt

(je persoonlijkheid zoals die doorklinkt in het enthousiasme, het verdriet, de woede van je personages – allemaal verborgen aspecten van jou, dus) en je alleen meldt wat die personages doen, haken lezers af omdat je ze er niet bij betrokken hebt.

Het is zes keer ‘niets voor ons’ geworden en geen agent of uitgever vertelt je rechtuit waarom niet. Saai! Maar dat gaan ze niet zeggen, het klinkt te lomp, te onvriendelijk.

Als je denkt dat ‘saaï’ de voornaamste reden is, maar het verlangen om te schrijven blijft koppig kriebelen en je staat niet open voor zelfonderzoek, dan moet je misschien inderdaad van voren af aan beginnen en opletten dat je niet ook in valkuilen b) tot en met i) stapt.

b) Nietszeggend

Een andere veelgehoorde klacht van literair agenten over de staat van het boek vandaag de dag is dat het ‘niets te zeggen’ heeft: een en al plot maar geen doel, niets wat het onderscheidt van alle andere manuscripten die binnenstromen. Er ontbreekt een degelijk probleem en dus is er ook geen mogelijke uitkomst. Hij (je roman) dwaalt en doolt maar door.

‘Er is niet echt iets tégen,’ zegt de agent. ‘Er is alleen ook niet echt iets vóór te zeggen, tenminste, niets wat Marketing zal begrijpen. Ik bedoel... *why?*’ Geeuw.

(En zo te horen wordt het voor de agent, laat staan voor de uitgever, niet bijzonder plezierig om je mee uit lunchen te nemen. En dat doet ertoe. Het zijn maar mensen, en ‘schrijvers ontmoeten’ is een van de redenen waarom ze überhaupt voor hun vak hebben gekozen. Dus zorg dat je iets te bieden hebt, dat het de moeite is je te leren kennen. Een beetje excentriciteit kan geen kwaad.)

En dus kwam je boek van de *slush pile* (de ingekomen manuscripten) op de stapel afgewezen manuscripten terecht. Vroeger waren die stapels vergelend papier – vaak handgeschreven (en met tranen bevekt om aan te tonen hoe wanhopig de schrijver wel was) – zo hoog en waren het er zoveel dat je amper zonder ongelukken het kantoor van de uitgever binnenkwam. Tegenwoordig is de afwijzingenstapel netjes ingedikt tot een map op de computer met bestanden die door de stagiair worden voorzien van een ‘sorry, niets voor ons’-mailtje. De kantoren zelf worden gedefinieerd door glas en staal, niet door eiken balken. En vroeger rook het in een uitgeverskantoor zo romantisch naar in boenwas gezet mahonie, warme papierlijm en drukinkt. Lang, lang geleden. Genoeg nostalgie.

De uitgeverij is een industrie. Het is niet langer een hogeherenhobby. En voor de boeken van tegenwoordig ligt de lat – waarschijnlijk dankzij de bloeiende branche van creative-writingcursussen – veel hoger dan vroeger. Lees maar eens een kort verhaal uit een damesblad van rond 1960, en huiver. Niemand verwachtte er toen van dat het ‘iets te zeggen’ had. In die beweende papierstapels zat meer rotzooi dan je nu ooit in hun digitale tegenhangers tegenkomt. Moed houden en doorzetten dus!

Deze grond van afwijzing, dat ‘niets te zeggen hebben’, is een beetje vaag en net als ‘saai’ wordt hij zelden uitgesproken, laat staan neergeschreven. Te vernietigend, te ontmoedigend, meer nog dan het ‘saai’-verwijt. Allicht heb je iets te zeggen (om en nabij de 80.000 woorden zelfs) maar je hebt het niet duidelijk genoeg geformuleerd voor jezelf en dus net zomin voor de lezer, toen je begon. Je bent niet op koers gebleven omdat je niet zeker wist wat je koers was. Hij zit ergens in je verhaal, je moet hem alleen vinden. Laat het er niet bij zitten en ga zoeken. Breng je hele boek terug tot één zin – tot wat ik je *kosmische statement* noem – en werk van daaruit verder. Een boek is meer dan alleen zijn plot. Plots zijn gemakkelijk. Die kun je bij wijze van met een muisklik veranderen. Het meisje dat door een vloedgolf wordt meegesleurd

naar open zee en dat jij van plan bent te laten verdrinken, kan door een andere golf worden teruggeworpen en levend aanspoelen op een of andere kust in haar doorschijnende badpak zodat de held haar kan bewonderen. De plot dient jou en niet andersom. Je personages dienen om de plot aannemelijk te maken. Gebeurtenissen dienen om de plot in gang te zetten en op gang te houden.

Ga dus op zoek naar wat je in de eerste plaats wilde zeggen. Het zit daar ergens, dat goede idee dat het hele proces aan het rollen bracht: dat liefdevolle zinnenetje, dat hatelijke commentaar, dat schokkende gesprek dat je hebt opgevangen, dat nieuwsbericht dat je hebt gelezen, wat het ook was waardoor je naar je pen of je toetsenbord móést grijpen.

Elk boek stroomt gemakkelijker naar een onvermijdelijk slot als de schrijver zijn of haar kosmische statement – noem het voor mijn part het missionstatement – voor ogen houdt. Laat het niet in het luchtledige hangen, dat wat je wilt zeggen, je stelling, de onderbouwing van wat je wilt aantonen. Het kan zo eenvoudig zijn als bij een romannetje (ware liefde overwint altijd) en het houdt je op koers terwijl de minnaar obstakel na obstakel uit de weg ruimt om het orgastische eindpunt te bereiken: het q.e.d., het quod erat demonstrandum of ‘datgene wat er aangetoond

moest worden'. De schrijver verschaft personages en gebeurtenissen om aan te tonen wat er moest worden aangetoond en bereikt het q.e.d. via een rechte lijn.

Sommige schrijvers verwerken hun kosmische statement (heel slim) in de openingszin en vertellen de wereld: 'Het is een algemeen aanvaarde waarheid dat een vrijgezel met een flink fortuin beslist een vrouw nodig heeft' (Jane Austen), of: 'Het waren de beste tijden, het waren de slechtste tijden' (Charles Dickens), of: 'Het verleden is buitenland. Met doet er de dingen anders' (L.P. Hartley).

Soms ontdek je je q.e.d. pas als je al op een derde van je boek zit, dan moet je terug en een heleboel herschrijven. Maar héb je het eenmaal, laat het dan niet los. Niet zo verliefd worden op je eigen schrijven dat je ermee wegloopt en jij je oorspronkelijke verhaal vergeet. Je kunt maar één menselijk probleem grondig aanpakken in je boek: één boek, één kosmisch statement. Probeer niet de wereld in één keer te redden. Met een beetje geluk heb je nog jaren vol boeken die geschreven willen worden vóór je – er valt zoveel te zeggen in een mensenleven – dus wees zuinig met je materiaal. Het is kostbaar.

En dan kan geen agent of uitgever meer zeggen dat je niets te zeggen hebt.